

Modrá je zelená a černá je zlatá

Fakt, že zakoušíme svět různým způsobem, vychází už z pouhého smyslového vnímání a z toho, jak jsou naše smysly utvářeny a jak zpracovávají vjemy. Je dnes obecně známou skutečností, že zvířata vidí barvy jinak nežli my. Jenže i různí lidé se liší ve svém barevném vnímání, a přitom zdaleka nemáme na mysli jedince postižené chromatickými vadami.

Před časem byl proveden zajímavý pokus mezi populací afrického namibijského kmene Himbů, jehož členové žijí v relativní izolaci od zbytku světa. Vědci jim ukázali obrázek kruhu rozděleného do jedenácti částí se stejným odstínem zelené a jednou částí v bleďemodré barvě. Měli vyhledat tu část, která se lišila od ostatních. Nedokázali to. Pro nás je rozdíl zcela jednoznačný, Himbové jej ale zjevně nebyli s to vnímat. Na druhé straně zato s absolutní jistotou dokázali vybrat z kruhu rozděleného na části se zdánlivě stejně zelenou barvou právě ten, který byl o nepatrný odstín světlejší.

(Zadáte-li si do svého internetového vyhledávače heslo Himbové a barvy a vyhledáte-li si k tomu obrázky, můžete tam najít oba zmíněné kruhy.)

Pro mnohé lidi je představa, že všichni nevnímáme svět stejně, hrůznou skutečností, jako by tím najednou přišli na to, že jsou v celém vesmíru osiřelí a sami. Ale není to tak docela pravda. A přece nikdo jiný nevidí svět přesně tak jako my. Ideálu absolutní symbiózy se možná nejvíce přibližují jednovaječná dvojčata. My všichni ostatní můžeme jen doufat, že s druhými lidmi prožijeme okamžiky souznění. V zásadě však musíme vycházet z předpokladu, že jsme tu se svým pohledem na svět poměrně sami. Občas se stane, že je nám to náhle velice jasné, což může mnohé šokovat.

Možná si ještě vzpomenete na případ s dvoubarevnými šaty, který proběhl sdělovacími prostředky. Některým lidem se při

prohlížení fotografie šatů zdálo, že jsou modré a černé, přivolali svého partnera a vyprávěli mu: „Koukni, tady píšou, že se skutečně najdou lidi, kteří jsou přesvědčení, že tyhle šaty jsou bílé a zlaté!“ A partner na to zareaguje poněkud podrážděně: „No jasně, vždyť to tak je.“

(Zadejte do vyhledávače heslo modro-černé šaty a můžete si to sami vyzkoušet.)

Při hádkách o této fotografii mělo dokonce údajně dojít i k rozpadu vztahů. Můj muž a já jsme ostatně také patřili do rozdílných frakcí. Za to, že jsme se nepohádali, vděčíme pravděpodobně skutečnosti, že jsme oba příznivci přírodních věd. Když narazíme na nevysvětlitelný jev, vzbudí to v nás za normálních okolností spíše zvědavost nežli zuřivost. Nic to však nemění na skutečnosti, že jsem zpočátku také skoro nedokázala uvěřit, ž ti druzí – dokonce i můj manžel – interpretují barvy, které pro mě byly naprosto jednoznačné, zcela jiným způsobem. Rozdílný pohled na svět se nevztahuje samozřejmě jen na oblast vnímání zrakových vjemů. Opravdu napínavé to začíná být v přístupu k druhým lidem.

Přednedávnem se v médiích objevila zpráva o pekařství ve francouzském městě Dole. Dvaasedesátiletý pekař hledal dlouho a marně někoho, kdo by převzal jeho podnik. Svitla mu naděje, že takového člověka našel v bezdomovci, který sedával každý den pravidelně před jeho obchodem a kterému pekař každé ráno nabídl croissant a kávu. Když se jednou pekař přiotrávil kysličníkem uhelnatým unikajícím z porouchané pece, byl to právě bezdomovec, který mu přivolal pomoc. Jakmile se pekař vrátil z nemocnice, nabídl tomu muži nejprve, aby u něho nastoupil do práce, a až se vyučí, že mu prodá pekárnu za symbolickou cenu jednoho eura. Oba byli s uzavřením toho obchodu navýsost spokojeni.

Mně bylo při četbě toho příběhu spíš nevolno, protože jsem tušila, že to nebude fungovat.

Přesně po týdnu přinesla média novou zprávu, kde stálo, že pekař zpražil svého učně krátce před podpisem smlouvy. Bylo to prý kvůli tomu, že muž nazval novinářku v telefonu šlapkou, že prý byl „ožralý jako prase“ a navíc prý kouřil trávu. Když si ho proto pekař pozval na kobereček, došlo mezi nimi k prudké hádce. A to všechno jen proto, že se ten muž po všech svých peripetiích choval přesně tak, jak se choval po celý svůj dosavadní život.

Roku 2012 vešel ve známost ještě jiný příběh o ztroskotání zdánlivě dobrého skutku. Jistý newyorský policista koupil zimní boty a ponožky bezdomovci, který seděl v desetistupňovém mrazu bosky na ulici. Policista za to sklidil celosvětovou mediální chválu jako „anděl v uniformě“. Brzy na to jistý reportér zjistil, že ten žebrák už zase sedá na ulici bos. Když se ho ptali, tvrdil, že si boty schoval, protože byly drahé a on měl strach, že by ho kvůli nim mohl někdo zabít. Vyprávěl, že už mu dříve jednou nějaká žena darovala boty, a že ani ty nikdy nenosil. Spousta lidí nad podobnými příběhy jen bezradně pokrčí rameny. Budou to právě ti, kdo předpokládají, že všichni ostatní myslí úplně stejně jako oni. Někdo bez střechy nad hlavou a bez práce přece potřebuje domov a džob. Bosý člověk potřebuje boty. Životní smolař potřebuje druhou šanci.

Dotyčným se pak snadno zrodí v hlavě myšlenka, že pokud by někdo takovou šanci nevyužil, je to prostě nevďěčník. Ve skutečnosti ale vznikají podobné příběhy končící zklamáním na obou stranách právě proto, že někdo jedná pouze na základě vlastního pohledu na svět.

Přestaňte vycházet z předpokladu, že se všechno zařezává přesně podle vašich představ. Začněte se zajímat o druhé. Opatřete si co možná nejvíce informací. Ptejte se.

Každý z nás je jiným exotickým druhem živočicha, který je nejprve zapotřebí probádat, aby nedošlo ke zklamáním. V daném

případě, tak jako ve zcela jiných případech a oblastech, je to možné jednoduše tím, že se začneme ptát.

Kdyby ten mladý policista nebyl býval okamžitě běžel do nejbližšího obuvnictví a nekoupil tam ty zimní boty, ale místo toho by se byl posadil k bezdomovci na chodník a zeptal by se ho, co by pro něho mohl udělat, jistě by dostal jinou odpověď nežli „z celého srdce si přeji nové teplé boty“. V tom případě bychom se ovšem o těch dvou vůbec nedověděli.

Kdyby ten pekař nepostavil do základu svého jednání osobní zklamání z toho, že nikdo nechce převzít jeho celoživotní dílo, také bychom se nedověděli vůbec nic o něm ani o jeho tulákoví.

Dokonce i ti, kteří po delší dobu pracují s bezdomovci, nejsou uchráněni takových chybných předpokladů. Před několika lety – ještě když se v Německu platilo markami a na ulicích stály veřejné telefonní budky – jsem kdesi četla zprávu o jistém sociálním pracovníkovi, který zařídil bezdomovci byt. Onoho muže dělil od bezpečné střechy nad hlavou už jen jediný krůček. Sociální pracovník mu vtiskl do dlaně půlmarkovou minci, protože pronajímatel trval na podmínce, že mu potenciální nový nájemník musí osobně zavolat. Kurátor o pár hodin později zjistil, že muž nebyl schopen zatelefonovat a také nedokázal vysvětlit, proč.

Z těch nemnoha studií, které se zabývají psychickou stránkou bezdomovců, lze vyčíst jisté vysvětlení. Vypovídají totiž, že nadpoloviční většina těchto lidí trpí závažnými psychickými problémy. Nejen že přišli o práci a nemohli už dále platit nájem, ale většinou nebyli ani předtím s to zvládat úkoly, které na ně život kladl. Chceme-li jim skutečně nabídnout pomoc, musíme opravdu začít u něčeho docela jiného, nežli je ona příslovečná „druhá šance“.

Tito lidé by samozřejmě měli opakovaně dostávat šance. Ne však takové, které jsou nad jejich síly, nýbrž ty, které akceptují, že se jedná o osoby s duší poškozenou už v dětství.